

Збінська А.П.

ORCID: 0009-0004-0981-4243

ФАХОВІ ІДЕЇ ФЛОРІЯ БАЦЕВИЧА В ДИНАМІЦІ ТА ПЕРСПЕКТИВІ КОМУНІКАТИВНОЇ ЛІНГВІСТИКИ

***Анотація.** Статтю присвячено проблемним питанням становлення та перспективи комунікативної лінгвістики у світовому науковому просторі. Зазначено про її зв'язок із різними фаховими напрямками, що системно досліджують комунікацію як явище, – філософією, психологією, культурологією, етнологією, етнографією, соціологією, семіотикою, комунікативістикою, риторикою, когнітологією, логікою, інформатикою, теорією штучного інтелекту, а також з усіма розділами традиційного мовознавства та новітніми лінгвістичними напрямками, зокрема медіалінгвістикою, бізнеслінгвістикою та ін.*

Узагальнено фахові ідеї К. Леві-Стросса, Дж. Остіна, Дж. Л. Серля, П. Стросона, Ч.-С. Пірса, Л. Віттгенштайна, К. Шеннона, В. Вівера, К. Бюллера, У. Шрамма, Е. Ноель-Нойман, Г. Лассуела, Х. Гарфінкеля, Е. Гофманна та ін. Окрему дослідницьку увагу звернуто на постать професора Флорія Бацевича як основоположника комунікативної лінгвістики в українській науці. Визначено його роль у міждисциплінарній динаміці напрямку, предметність якого полягає в аналізі функціонування мови в різнозначних комунікативних ситуаціях, розв'язанні питань ефективного / неефективного конфліктного / неконфліктного спілкування, обов'язково орієнтованого на екстралінгвістичний контекст. Аргументовано позицію автора щодо нетотожності понять "комунікація" і "спілкування".

На прикладі стилістичного аналізу бізнесової комунікації прокоментовано перспективу конструктивного діалогу комунікативної лінгвістики та функціональної стилістики. Визначено комунікативну природу бізнесу як одного з найбільш динамічних сьогодні дискурсів у суспільній площині, що пояснює його ресурс і потенціал, максимально варіативно репрезентований у різностильових текстах, жанрах і контекстах. Це дозволило аргументовано пояснити присутність бізнесу в масмедіа, в офіційно-діловій, науковій комунікативній парадигмах – тобто в тих, сферах, що системно визначають пріоритети розвитку сучасного суспільства в часі та просторі культури. А також визначити перспективи

фахового аналізу актуальних для бізнесу комунікативних стратегій і тактик, інтегрально синхронізованих із названими сферами та сформульованими дослідницькими проблемами.

Ключові слова: комунікативна лінгвістика, Флорій Бацевич, комунікативні стратегії та тактики, стилістика бізнесової комунікації, актуальні дослідницькі епістери, бізнеслінгвістика, медіалінгвістика.

Інформація про автора: Збінська Анна Павлівна – аспірант I року навчання; Навчально-науковий інститут філології; Київський національний університет імені Тараса Шевченка.

Електронна пошта: annazbinska@ukr.net

Anna P. Zbinska
ORCID: 0009-0004-0981-4243

SCIENTIFIC IDEAS OF FLORIY BATSEVYCH IN DYNAMICS AND PERSPECTIVES OF COMMUNICATIVE LINGUISTICS

Abstract. The article is devoted to issues of the formation and prospects of communicative linguistics in the world scientific space. It is noted about its links with various professional areas that systematically study communication as a phenomenon, – philosophy, psychology, cultural studies, ethnology, ethnography, sociology, semiotics, communicativistics, rhetoric, cognitology, logic, computer science, theory of artificial intelligence, as well as with all parts of traditional linguistics and the latest linguistic trends, in particular media linguistics, business linguistics, etc.

The professional ideas of K. Levi-Strauss, J. Austin, J.L. Searle, P. Strawson, C.-S. Peirce, L. Wittgenstein, K. Shannon, W. Weaver, K. Bühler, W. Schramm, E. Noel-Neumann, H. Lasswell, X. Garfinkel, E. Hoffmann, and others are mentioned. Special research attention is paid to the figure of Professor Floriy Batsevykh as the founder of communicative linguistics in Ukrainian science. The role of the scientist in the interdisciplinary dynamics of the direction, the objectivity of which consists in the analysis of the functioning of the language in different communicative situations, solving the issues of effective / ineffective conflict / non-conflict communication, necessarily oriented to the extralinguistic context, is defined. The author's position regarding the non-identity of the concepts "communication" and "communicative" is argued.

The perspective of constructive dialogue of communicative linguistics and functional stylistics is commented on the example of stylistic analysis of business communication. The communicative nature of business is determined as one of the most dynamic discourses in the social sphere

nowadays, which explains its resource and potential, represented as variably as possible in different texts, genres and contexts. This made it possible rationally to explain the presence of business in the mass media, in official, scientific communicative paradigms – in those spheres that systematically determine the priorities of the development of modern society in time and space of culture. And also to determine the prospects of professional analysis of business-relevant communication strategies and tactics, integrally synchronized with the named areas and formulated research problems.

Keywords: *communicative linguistics, Floriy Batsevych, communicative strategies and tactics, stylistics of business communication, current research epistemes, business linguistics, media linguistics.*

Information about the author: *Zbinska Anna Pavlivna – PhD Student; Education and Scientific Institute of philology; Taras Shevchenko Kyiv National University.*

E-mail: *annazbinska@ukr.net*

Комунікація – основа будь-якого суспільства, його розвитку та перспективи. Це процес, що актуалізує моральні, етичні, світоглядні цінності, які системно формують / динамізують свідомість мовців.

Комунікація є важливим інструментом для встановлення зв'язків між людьми, передачі знань, обміну ідеями та емоціями, що визначає та поглиблює функціональний ресурс і потенціал вербальної взаємодії, динамічно змінної в часі та просторі культури. Саме тому комунікація – це не тільки спілкування, що виконує, наприклад, інформаційну чи контактостановлювальну функції. Комунікація, у свою чергу, стосується ряду прецедентно важливих факторів, які визначають особливий комунікативний контекст, що формує ідейно-смыслову базу висловлювання.

Така поліваріантність природи комунікації пояснює її дискурсивний характер, а отже, і множинні завдання, що ставлять перед собою дослідники в контексті її фахової інтерпретації.

Комунікація, передусім, є об'єктом аналізу комунікативістики, комунікативної лінгвістики, науки про соціальні комунікації, соціології, психології та ін. Кожен із цих фундаментальних напрямків у галузі антропоцентрично

зорієнтованого гуманітарного знання сформував дослідницькі епістеми, що вже стали традиційними для світової науки.

Як інтегральний об'єкт, що об'єднує названі вище галузі знання, комунікація досліджується з погляду варіантної предметності, що й диференціює пошукові акценти, методологічний апарат і результати фахової інтерпретації.

Так, комунікативна лінгвістика як напрям прикладного мовознавства аналізує вербалізовані моделі, що репрезентують загальні закони спілкування між людьми. Розглядається процес мовленнєвої взаємодії як соціальної міжособистісної інтеракції зі своїми специфічними складовими частинами, типами й архітектонікою. Окремо звертається особлива увага на необхідність формування комунікативної культури, що є важливим чинником суспільної інтеграції та регулятивом ефективності спілкування на різних рівнях.

У свою чергу, відомі лексикографічні видання узагальнено фіксують таке смислове наповнення комунікативної лінгвістики як науки, що системно досліджує спілкування за допомогою звуків або умовних символів ("systematic means of communicating by the use of sounds or conventional symbols") [14].

Загалом у світовій науці комунікативна лінгвістика як самостійний напрям почала формуватися у другій половині 20 ст. Зокрема, у працях К. Леві-Стросса було сформульовано ідею створення єдиної теорії комунікації [10]. Знаковою подією в цьому контексті також став "прагматичний поворот" 60-70 рр. минулого століття, асоційований із працями Дж. Остіна, Дж. Л. Серля. Наприклад, Дж. Л. Остін, керуючись принципом динамічного підходу до мови, системно одним із перших описав теорію мовленнєвих актів і звернув увагу на прагматичні чинники використання мови, а саме соціально-психологічні та конситуативні [12].

Дискурсивний аналіз мови та суспільної комунікації загалом, що є об'єктом вивчення комунікативної лінгвістики, також представлено у працях П. Стросона, Ч.-С. Пірса, Л. Віттгенштайна та ін. відомих науковців, які сформували авторитетні школи в цій галузі. Зокрема, Л. Віттгенштайн у

своїй праці "Філософські дослідження", схарактеризувавши теорію мовної гри, говорить про значення не лише в контексті номінації предметів і явищ, але і як про особливий спосіб використання знака – мовленнєвої одиниці в комунікативному потоці [15].

Для активного розвитку комунікативної лінгвістики в методологічній парадигмі світової науки важливими є також концепції комунікації К. Шеннона і В. Вівера, теорія знакового моделювання мови К. Бюллера, комунікації – У. Шрамма, Е. Ноель-Нойман, Г. Лассуела, соціопсихологічні ідеї Х. Гарфінкеля, Е. Гофманна та ін. Так, К. Шеннон і В. Вівер сформулювали й актуалізували проблемні питання комунікативного шуму [13]. Під цим терміном дослідники розуміють "порушення і / або деформацію повідомлення, які утруднюють процес передавання або сприйняття інформації" [7, с. 56]. Внаслідок комунікативного шуму порушується перебіг комунікації, тобто між адресантом та адресатом втрачається прогнозований контакт, спроектований на смислове порозуміння. Серед типів комунікативного шуму дослідники виокремлюють три основних: "фізичний шум (механічний шум машин, вентилятора або тиха вимова адресанта), психічний шум (порушення та деформація, зумовлена відсутністю критичного сприйняття людини, з якою відбувається спілкування), семантичний шум (втрата частини інформації внаслідок спілкування різними мовами чи термінами вузького вжитку)" [7, с. 56].

У свою чергу, в українській науці основоположником комунікативної лінгвістики є професор Львівського національного університету імені Івана Франка Флорій Бацевич. У своїх працях науковець систематизовано розглядає актуальні проблеми комунікативної лінгвістики, розкриває її предмет, завдання, методологію, організацію засобів мовного коду, вплив психічних, соціальних, культурних чинників на мову, визначаючи екстра- й інтралінгвістичні акценти, актуальні для цього напрямку.

.....

Ф. Бацевич є автором відомих в Україні та за її межами праць: "Основи комунікативної девіатології" (2000) [6], "Нариси з комунікативної лінгвістики" (2003) [4], "Основи комунікативної лінгвістики" (2004, 2009) [7], "Лінгвістична генологія: проблеми і перспективи" (2005) [2], "Словник термінів міжкультурної комунікації" (2007) [8], "Мовленнєві жанри в міжкультурній комунікації" (2010) [3], "Нариси з лінгвістичної прагматики" (2010) [5], "Мовна особистість у сімейному спілкуванні" (2014) [1], "Частки української мови як дискурсивні слова" (2014) [9] та ін.

У цих та інших численних розвідках дослідник узагальнює, що комунікативна лінгвістика – це "розділ і водночас новий напрям сучасної науки про мову, предметом якого є процеси спілкування людей з використанням живої мови, а також з урахуванням усіх наявних складових комунікацій (фізичних, фізіологічних, психологічних, соціальних, контекстних, ситуативних та ін.)" [7, с. 8].

Предмет комунікативної лінгвістики, на думку Ф. Бацевича, полягає у використанні мови в різних комунікативних ситуаціях, розв'язання питань ефективного / неефективного конфліктного / неконфліктного спілкування, обов'язково орієнтованого на екстралінгвістичний контекст. Науковець зазначає: "Коло проблем, пов'язаних з використанням мови в найрізноманітніших ситуаціях людського спілкування з урахуванням усіх його складових – від глибинно-психологічних до різноманітних контекстних і ситуативних, у яких це спілкування відбувається, – формує предмет дослідження комунікативної лінгвістики, який відмежовує її від інших напрямків досліджень живої природної мови" [7, с. 15].

Серед інших галузей, близьких за предметністю до комунікативної лінгвістики, Ф. Бацевич розглядає соціопсихолінгвістику. Контекст такого зіставлення уможлиблюється, передусім, через контрастивне дослідження психосоціальних умов породження, сприйняття мовленнєвого спілкування та його ефективності: "Комунікативна лінгвістика досліджує психосоціальні умови породження і сприйняття

мовленнєвого висловлювання, мовленнєве спілкування особистості, орієнтується, крім психології особистості, і на соціальну психологію, яка оперує поняттєвим апаратом для дослідження особистостей, що спілкуються і взаємодіють. Отже, комунікативну лінгвістику можна вважати соціопсихолінгвістикою" [7, с. 33].

Системно опрацьовуючи базові термінопоняття комунікативної лінгвістики, Ф. Бацевич приходить до доволі сміливого, аргументованого ним висновку. Він порівнює поняття "комунікація" та "спілкування" й у результаті не ототожнює їх (як це часто можна зустріти у працях інших мовознавців), вважаючи спілкування ширшим терміном. На думку дослідника, "часто у побутовому мовленні, а іноді й у науковій літературі спілкування ототожнюють з комунікацією. Однак поняття "спілкування" і "комунікація" різняться між собою. Поняття "спілкування" є більш загальним, а "комунікація" – конкретним, що позначає лише один із типів спілкування" [7, с. 27]. Спілкування трактується як "процес взаємодії людей з використанням мови, без якого неможливе існування будь-якого суспільства і життя кожного його члена. Процес мовного спілкування відбувається за певними законами, які змінюються, має свої особливості, що відрізняють його від інших типів людських зав'язків (праці, гри тощо) в суспільстві" [7, с. 51].

Таким чином, комунікація є одним із різновидів спілкування, фахова інтерпретація якого додатково враховує інтеракцію, перцепцію, інтенцію – поняття, пов'язані з особливостями безпосередньо автора й реципієнтів. У зв'язку з цим спілкування диференціюється з урахуванням таких критеріїв: за участю / неучастю мови, за формою реалізації засобів мовного коду, за темою чи метою спілкування, за мірою офіційності чи контрольованості, за кількістю співрозмовників, за соціальними чинниками, за формою спілкування, за свободою вибору партнера, за скерованістю стосовно адресанта, адресата і об'єкта комунікації, за тривалістю спілкування.

.....

Комунікація, у свою чергу, як "специфічна форма взаємодії людей у процесі пізнавально-трудової діяльності, їх обмін думками, даними та ідеями" [7, с. 28] скорельована з інформаційним зв'язком та обміном інформацією у процесі спілкування в тій чи іншій сфері, стилістичний контекст чого визначає її ефективність. Саме ефективність, на наш погляд, є принципово важливою категорією успішної комунікації. На цьому, зокрема, зауважує і Ф. Бацевич, актуалізуючи у своїй теорії поняття комунікативних стратегій і тактик.

На думку дослідника, основну роль у процесі комунікації відіграє стратегія мовленнєвого спілкування – "оптимальна реалізація інтенцій мовця щодо досягнення конкретної мети спілкування, тобто контроль і вибір дієвих ходів спілкування і гнучкої їх видозміни в конкретній ситуації" [7, с. 118].

До базових складників формування та реалізації стратегій науковець відносить комунікативну інтенцію, комунікативну мету, комунікативну компетенцію, мотивацію, аргументацію, оцінку, висловлювання емоцій, виправдання, міркування вголос та ін. [7, с. 120]. Таким чином можна стверджувати, що кожна комунікативна ситуація спрямована на вербальну реалізацію змодельованої стратегії, а їх сукупність дає змогу ефективно досягати мети спілкування.

У свою чергу, на переконливу думку Ф. Бацевича, для реалізації стратегій спілкування необхідна комунікативна тактика – "сукупність комунікативних стратегій і комунікативних правил, постулатів, конвенцій тощо, якими володіють учасники спілкування" [7, с. 120]. За допомогою комунікативних тактик реалізуються стратегії спілкування: для досягнення однієї стратегії можуть бути застосовані різні комунікативні тактики, для більш оптимального й ефективного результату щодо виконання комунікативних завдань. Також у зв'язку з цим важливими є питання особливих екстремальних і конфліктних умов та їх вплив на комунікацію, що, безумовно, відіграє важливу роль у формуванні безконфліктного середовища. За допомогою ефективно зреалізованих стратегій і тактик мовне середовище може уникати конфліктних питань і

налагоджувати зв'язок в одномовному середовищі чи в міжкультурній комунікації.

Загалом саме комунікативні стратегії та тактики вважаються найважливішими складниками, що формують дискурси як макроодиниці спілкування.

Відтак, зважаючи на динамічну, поліваріантну природу комунікації, комунікативна лінгвістика ідейно та методологічно пов'язана із різними науками та напрямками, що її системно досліджують, – філософією, психологією, культурологією, етнологією, етнографією, соціологією, семіотикою, комунікативістикою, риторикою, когнітологією, логікою, інформатикою, теорією штучного інтелекту, а також з усіма розділами традиційного мовознавства та новітніми лінгвістичними напрямками, зокрема медіалінгвістикою, бізнеслінгвістикою та ін.

За спостереженнями Ф. Бацевича, на вектори розвитку комунікативної лінгвістики активно впливають ідеї комунікативістики (науки про комунікацію). На думку дослідника, "комунікативна лінгвістика спирається на теоретичний потенціал комунікативістики, зокрема добре опрацьовані методики і прийоми контент-аналізу (тобто дослідження дискурсів і текстів за допомогою точних статистичних даних). Однак вона не є складовою комунікативістики, оскільки має своїм предметом дослідження не просто рух інформаційних потоків, а засоби природної мови в процесах спілкування людей у різноманітних ситуаціях" [7, с. 12]. Отже, саме дослідницьке акцентування на засобах природної мови індивідуалізує мовознавчу предметність комунікативістики в самостійну галузь. Розвиваючи тезу Ф. Бацевича, на важливості нюансування такої предметності зауважує й О. Селіванова. На її думку, комунікативна лінгвістика інтегрує "різні галузі лінгвістики, як-от: теорію мовленнєвих актів, лінгвопрагматику, паралінгвістику, лінгвогенристику, теорію мовленнєвої діяльності, дискурсологію, мовленнєзнавство... Комунікативна лінгвістика спрямована на дослідження закономірностей, складників,

чинників комунікативної діяльності, яка здійснюється на базі природної мови" [11, с. 550].

Для розуміння та визначення перспективи лінгвістичного аналізу комунікативних ресурсів мови в різних сферах і типах дискурсу Ф. Бацевич вдається до концептуалізованих узагальнень, визначаючи вектори розвитку комунікативної лінгвістики. Серед основних дослідник називає:

- "розв'язання загальних наукових проблем, пов'язаних із формуванням знань про комунікативні процеси загалом, рух інформації в комунікації;

- вивчення проблем організації засобів мови (мовного коду) у різноманітних типах спілкування, у динамічних комунікативних ситуаціях;

- дослідження проблем міжособистісних стосунків у спілкуванні, зокрема в екстремальних і конфліктних умовах, а також вивчення законів і правил кооперативного (безконфліктного) спілкування як в одномовному середовищі, так і в міжкультурній комунікації;

- виявлення нових форм комунікативних (дискурсивних) практик, динаміки руху комунікативних потоків у сучасному суспільстві, специфіки спілкування з використанням нових комунікативних каналів, зокрема таких, як Інтернет, новітні телекомунікативні засоби тощо;

- формування практичних навичок безконфліктного спілкування під час дискусій, ділових розмов, переговорів тощо; відпрацювання рекомендацій щодо досягнення високого рівня етики спілкування, культури мовлення загалом; уміння виявляти і нейтралізувати патогенні тексти й дискурси" [7, с. 18].

Таким чином, Ф. Бацевич визначає перспективу комунікативної лінгвістики дискурсивно. Коли комунікативна ситуація як одиниця дискурсу одночасно є носієм вербалізованих смислів і варіативним ресурсом реалізації екстралінгвістично мотивованих завдань, інтенцій, задумів та ін. За такої постановки питання вважаємо перспективним звернути дослідницьку увагу на конструктивний діалог комунікативної лінгвістики та функціональної стилістики. Ідейний перетин їх

предметності дозволить проаналізувати поліваріантність стилістичної природи різних типів дискурсів, що постійно перетинаються в динаміці суспільної комунікації.

Так, наприклад, ідеї комунікативної лінгвістики можуть перетинатися з функціонально-стилістичним аналізом бізнесової комунікації. Зважаючи на те, що бізнес сьогодні є одним із найбільш динамічних дискурсів у суспільній площині, його комунікативний ресурс і потенціал максимально варіативно репрезентований у різностильових текстах, жанрах і контекстах. Це аргументовано пояснює присутність бізнесу в масмедіа, в офіційно-діловій, науковій комунікативній парадигмах – тобто в тих, сферах, що системно визначають пріоритети розвитку сучасного суспільства в часі та просторі культури. Відтак, потребують дослідницької уваги питання: (1) етики ділової комунікації, формування практичних навичок безконфліктного спілкування під час дискусій чи ділових розмов у бізнесі; (2) стратегічного планування бізнесової діяльності в масмедійній сфері, зреалізованого, зокрема, у стилістиці відповідних текстів і жанрів, особливо в комунікативній динаміці нових медіа (у контексті специфіки й функціональних можливостей нових форматів віртуального контенту, орієнтованих, передусім, на PR та ін.).

А отже, важливим є дослідження актуальних для бізнесу комунікативних стратегій і тактик, інтегрально синхронізованих із названими сферами та сформульованими дослідницькими проблемами.

Таким чином, дослідницькі ідеї комунікативної лінгвістики актуалізують динамічний контекст вербальної взаємодії в суспільстві та світі загалом. Уже сформована авторитетна традиція, що репрезентує системний фаховий пошук природи та комунікативного ресурсу текстів і жанрів як складників дискурсу. Зокрема, в українському мовознавстві йдеться про професора Флорія Бацевича, чия наукова школа з комунікативної лінгвістики визначає вектори її перспективного розвитку в національному просторі елітарної культури. Її перспективу вбачаємо також у міждисциплінарності аналізу

стилістики прецедентних сьогодні типів дискурсу, які відтворюють актуальні цінності сучасного суспільства. Це потребує фахової деталізації як переконливої, аргументованої відповіді науки на запит щодо формування нових дослідницьких епістем.

ЛІТЕРАТУРА

1. Бацевич Ф., Чернуха В. Мовна особистість у сімейному спілкуванні: лексико-семантичні виміри. Львів: ПАІС, 2014. 182 с.
2. Бацевич Ф.С. Лінгвістична генологія: проблеми і перспективи. Львів: ПАІС, 2005. 264 с.
3. Бацевич Ф.С. Мовленнєві жанри в міжкультурній комунікації. Львів: ПАІС, 2010. 279 с.
4. Бацевич Ф.С. Нариси з комунікативної лінгвістики. Львів: Вид. центр ЛНУ ім. Івана Франка, 2003. 280 с.
5. Бацевич Ф.С. Нариси з лінгвістичної прагматики. Львів: ПАІС, 2010. 336 с.
6. Бацевич Ф.С. Основи комунікативної девіатології. Львів: Видавничий центр ЛНУ ім. Івана Франка, 2000. 236 с.
7. Бацевич Ф.С. Основи комунікативної лінгвістики. Київ: Видавничий центр "Академія", 2004. 342 с.
8. Бацевич Ф.С. Словник термінів міжкультурної комунікації. Київ: Довіра, 2007. 205 с.
9. Бацевич Ф.С. Частки української мови як дискурсивні слова. Львів: ПАІС, 2014. 287 с.
10. Леві-Строс К. Структурна антропологія. Пер. з французької З. Борисюк. Київ: Вид-во Соломії Павличко "Основи", 1997. 387 с.
11. Селіванова О.О. Актуальні напрями сучасної лінгвістики. Київ, 1999.
12. Austin J. L. How to do things with words. *The William James Lectures delivered at Harvard University in 1955*. Oxford at the clarendon press, 1962.
13. Shannon Claude E., Weaver W., Wiener N. The mathematical theory of communication. *Physics Today*. 1950. Vol. 3.9. P. 31.
14. Vocabulary.com Dictionary. URL: <https://www.vocabulary.com/dictionary/linguistic%20communication> (дата звернення: 28.04.2024)
15. Wittgenstein L. *Philosophical Investigations*. Basil Blackwell Ltd, 1958.

REFERENCES

1. Batsevyich, F., Chernukha, V. (2014). *Linguistic personality in family communication: lexical and semantic dimensions* [Movna osobystist u simeinomu spilkuvanni: leksyko-semantychni vymiry]. Lviv [in Ukrainian].

2. Batsevych, F.S. (2005). *Linguistic geneology: problems and prospects* [Linhvistychna henolohiia: problemy i perspektyvy]. Lviv [in Ukrainian].
3. Batsevych, F.S. (2010). *Speech genres in intercultural communication* [Movlennievi zhanry v mizhkulturnii komunikatsii]. Lviv [in Ukrainian].
4. Batsevych, F.S. (2003). *Essays on communicative linguistics* [Narysy z komunikatyvnoi linhvistyky]. Lviv [in Ukrainian].
5. Batsevych, F.S. (2010). *Essays on linguistic pragmatics* [Narysy z linhvistychnoi prahmatyky]. Lviv [in Ukrainian].
6. Batsevych, F.S. (2000). *Basics of communicative deviatology* [Osnovy komunikatyvnoi deviatolohii]. Lviv [in Ukrainian].
7. Batsevych, F.S. (2004). *Osnovy komunikatyvnoi linhvistyky* [Basics of communicative linguistics]. Kyiv [in Ukrainian].
8. Batsevych, F.S. (2007). *Dictionary of terms of intercultural communication* [Slovyk terminiv mizhkulturnoi komunikatsii]. Kyiv [in Ukrainian].
9. Batsevych, F.S. (2014). *Particles of the Ukrainian language as discursive words* [Chastky ukrainskoi movy yak dyskursyvni slova]. Lviv [in Ukrainian].
10. Levi-Strauss, K. (1997). *Structural anthropology* [Strukturna antropolohiia]. Kyiv [in Ukrainian].
11. Selivanova, O.O. (1999). *Current directions of modern linguistics* [Aktualni napriamy suchasnoi linhvistyky]. Kyiv [in Ukrainian].
12. Austin, J.L. (1962). How to do things with words. *The William James Lectures delivered at Harvard University in 1955*. Oxford at the clarendon press [in English].
13. Shannon Claude, E., Weaver, W., Wiener, N. (1950). The mathematical theory of communication. *Physics Today*. Vol. 3.9. P. 31 [in English].
14. Vocabulary.com Dictionary. URL: <https://www.vocabulary.com/dictionary/linguistic%20communication> (accessed 28.05.2024) [in English].
15. Wittgenstein, L. (1958). *Philosophical Investigations*. Basil Blackwell Ltd [in English].

Дата надходження до редакції – 11.03.2024
Дата затвердження редакцією – 29.03.2024

Ця публікація ліцензована на умовах Creative Commons Attribution 4.0 International License.